

“มีดตัดหวายลูกนิมิต”

มีดสำคัญที่ในหลวงรัชกาลที่ ๑๐ ทรงใช้ประกอบพิธีตัดหวายลูกนิมิตอุโบสถ

วัดดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๑๖

มีดเล่มนี้เป็นมีดที่มีความสำคัญกับวัดดอนเจดีย์ และจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งยังทรงเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงใช้ประกอบพิธีตัดหวายลูกนิมิตภายในอุโบสถ วัดดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๖ อุโบสถวัดดอนเจดีย์และมีดเล่มนี้ครบรอบ ๕๐ ปี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรีจึงเห็นควรนำโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุอันทรงคุณค่าชิ้นนี้ออกมาจัดแสดงให้ประชาชนได้รับชมตลอดเดือนสิงหาคม ๒๕๖๖

ชื่อวัตถุ	มีด
ชนิด	เหล็ก
สมัย	รัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ ๒๖
ประวัติ	มีดตัดหวายลูกนิมิต วัดดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี
ปัจจุบัน	เก็บรักษาที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุพรรณบุรี
ลักษณะ	

มีด ด้ามทำจากไม้สีดำ เลี่ยมขอบโลหะสีทองที่ปลายทั้งสองข้าง ด้านสันของใบมีดตกแต่งด้วยการตอกลายใบไม้และก้านคดโค้ง ถัดลงมามีตัวอักษรภาษาไทย จารึกว่า “สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ทรงตัดลูกนิมิตอุโบสถวัดดอนเจดีย์” และคำว่า “อรัญญิก” บริเวณโคนมีด อีกด้านหนึ่งจารึกว่า “๑๖ สิงหาคม ๒๕๑๖” โคนของใบมีดทั้งสองด้านตกแต่งด้วยการตอกลายกระจัง

วัดดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์
จังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจุบัน

วัดดอนเจดีย์ ตำบลดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๔๙๕ มีเนื้อที่ประมาณ ๘๐ ไร่ สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติอุทิศถวายเป็นราชพลีแด่ “สมเด็จพระนเรศวรมหาราช”

รายละเอียด

ชื่อเรื่อง

ชื่อชุดเอกสาร

รหัสเอกสาร

จำนวน

ระยะเวลาเอกสาร

หมายเลขไมโครฟิล์ม

หมายเหตุเรื่อง

สารสังเขป

แหล่งที่มาเอกสาร

หน่วยงาน

การก่อสร้างพระอุโบสถวัดดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ

(4) ศร 2.2.1/17

21 แผ่น

17 ก.ย. 2497 - 7 พ.ค. 2501

มีแบบปฏิภาณวัดดอนเจดีย์ จำนวน 2 แผ่น

กรมศิลปากร

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

วัดดอนเจดีย์ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ มีเขตวิสุงคามสีมา กว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๘๐ เมตร “พระวิบูลเมธาจารย์” (หลวงพ่อเก็บ) ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดดอนเจดีย์

วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๑๖ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (พระอิสริยยศในขณะนั้น) เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ ทรงเป็นประธานผูกพัทธสีมาอุโบสถประกอบพิธีฝังลูกนิมิต

วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๑๖

เวลา ๑๓.๑๕ น. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ แทนพระองค์ไปทรงเป็นประธานในพิธีผูกพัทธสีมาพระอุโบสถวัดดอนเจดีย์และทรงเททองหล่อพระพุทธรูป ณ วัดดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

เวลา ๑๕.๓๐ น. เสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งถึงพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช อำเภอดอนเจดีย์ ทรงวางพวงมาลาและทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะกราบถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แล้วเสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังวัดดอนเจดีย์ ภายหลังทรงประกอบพิธีฝังลูกนิมิตและทรงเททองหล่อพระพุทธรูปและพระกริ่งแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลพระกรุณามีผู้มั่งคั่งศรัทธาทุกสกุลแล้ว ๆ ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัยแล้ว ๆ แล้วกราบบังคมทูลบอกผู้แทนคณะกรรมการจัดงานซื้อเครื่องบิน เพื่อใช้ในการปฏิบัติการทำฝนเทียมแล้ว ๆ รับพระราชทานของที่ระลึกเพื่อนำไปมอบให้แก่กรรมการต่อไป รวมทั้งได้นำเงินจำลองของเครื่องบินทุกลำแล้ว ถวายด้วย ต่อจากนั้น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรซึ่งมาเฝ้าฯ รับเสด็จฯ อยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณวัด ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับผู้ที่มาเฝ้าฯ อย่างใกล้ชิด จนถึงเวลา ๑๗.๑๐ น. จึงเสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งออกจากวัดดอนเจดีย์กลับกรุงเทพมหานคร ถึงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อเวลา ๒๐.๑๕ น.

นิมิต หมายถึง เครื่องหมายบอกเขตวิสุงคามสีมาสำหรับการทำสังฆกรรมของพระภิกษุ เช่น การสวดปาติโมกข์ การบวชพระ การกรรณกฐิน และการปวารณากรรม ซึ่งต้องทำในบริเวณที่กำหนดตามพระวินัยไว้ ๘ อย่าง คือ ภูเขา ศิลา ป่าไม้ ต้นไม้ จอมปลวก หนทาง แม่น้ำ และน้ำนิ่ง

ลูกนิมิต หมายถึง ลูกกลม ๆ ที่สกัดจากก้อนหินอัคนี ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑ ฟุต หรือ ๑ ซอก ที่ใช้ฝังใต้ซุ้มเสมาลงไปใต้ดินอีกประมาณ ๑ เมตรเศษ เพื่อกำหนดขอบเขตพัทธสีมา สำหรับพระภิกษุสงฆ์ทำสังฆกรรม (การประชุมร่วมกัน) เช่น การอุปสมบท การลงอุโบสถของพระภิกษุ เป็นต้นต่อมาก็มีการจัดพิธีที่เรียกว่า การ "ฝังลูกนิมิต" ขึ้น โดยเรียกเขตแดนที่ใช้ทำสังฆกรรมนี้ว่า "โบสถ์" และถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

การฝังลูกนิมิตนั้นจะต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการก่อน คือต้องเป็นที่ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินพระราชทานเขตให้แก่พระภิกษุหรือให้เป็นสิทธิของคณะสงฆ์แยกจากของอาณาจักร เขตของสงฆ์เรียกว่า "วิสุงคามสีมา" หลังจากได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว ก่อนจะฝังลูกนิมิตจะต้องมีการสวดถอนพื้นที่ก่อนเพื่อให้พื้นที่นั้นบริสุทธิ์ การฝังลูกนิมิตเริ่มด้วยการขุดหลุมตรงกลางอุโบสถหน้าพระประธานเป็นหลุมกว้างหลุมหนึ่ง บริเวณปากหลุมจะมีลูกนิมิตใส่สาแหกรทำด้วยหวายห้อยไว้ หรือวางไว้ข้างๆหลุม ลูกนิมิตนี้เรียกว่า "ลูกนิมิตเอก" ส่วนรอบอุโบสถก็ขุดอีก ๘ หลุม ๘ ทิศ ลูกนิมิตขนาดเล็กกว่าลูกนิมิตเอกใส่สาแหกรห้อยอยู่ตรงกลางปากหลุมหรือวางไว้ข้างหลุมเช่นกัน

การได้ร่วมทำบุญในพิธีฝังลูกนิมิตมีความเชื่อสืบต่อกันมาว่าจะได้กุศลมาก เนื่องจากวัด ๆ หนึ่งมีโบสถ์ได้แห่งเดียวเท่านั้น ฉะนั้นการทำบุญฝังลูกนิมิตจึงเท่ากับเป็นการสร้างโบสถ์และอำนวยความสะดวกทุกสิ่งทุกอย่างให้กับพระภิกษุสงฆ์ทำสังฆกรรม เพื่อความบริสุทธิ์บริบูรณ์ซึ่งผู้ทำบุญจะได้บุญกับการทำพระนิพพานให้แจ้งของคณะพระภิกษุสงฆ์ไปด้วย

รูปแบบของมิดที่ใช้ในพิธีตัดลูกนิมิต

มิดที่ใช้ตัดหัวลูกนิมิต จะมีทั้งหมด ๘ เล่ม แบ่งออกตามทิศต่าง ๆ ซึ่งแต่ละเล่ม ก็จะมีความสำคัญแตกต่างกันเล็กน้อย โดยเล่มที่จัดว่าดีที่สุด คือ เล่มที่อยู่ตรงกลาง หรือเล่มที่ใช้ตัดหัวลูกนิมิตที่อยู่ในพระอุโบสถ ส่วนเล่มที่รอง ๆ ลงมาก็จะเป็นเล่มทางด้านทิศเหนือ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศตะวันออก เป็นต้น

มิดตัดลูกนิมิตมีขั้นตอนพิเศษสร้างขึ้นเพื่อใช้ในพิธีกรรมเท่านั้น สิ่งทำพิเศษเฉพาะพิธีกรรมมีการปลุกเสกลงอักขระ อาคมจากครูอาจารย์ ภายหลังจากตัดลูกนิมิตแล้วจะนำเก็บไว้บูชาเพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้าน หรือติดตัวไปก็เป็นมงคลหลายด้าน

ขนาดและรูปร่างของมิดที่ใช้ตัดลูกนิมิต มิดขนาดกลางเพราะมีขนาดกะทัดรัดถนัดมือ ใบมิดรูปร่างปลายแหลม กลางป่อง โคนแคบ สันค่อนข้างหนา ด้ามทำเป็นก้นสอดติดกับด้ามไม้ ใบมิดยาวประมาณ ๘-๙ นิ้ว ไม่รวมด้าม หนักประมาณ ๓-๔ ชีด

ความเชื่อด้านพุทธคุณ

มิดที่ใช้ตัดหัวลูกนิมิตเป็นของสูง ถ้ามีวิชาและใช้เป็นก็สามารถทำอะไรได้หลายอย่าง เช่น ขับคุณไสยไล่ผี ขจัดสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ถึงแม้จะไม่มีวิชา หรือใช้ไม่เป็น แต่ถ้ามีเก็บไว้ในบ้านก็เป็นสิริมงคลแก่บ้าน หรือติดตัวไว้เป็นมงคล

วัตถุดิบในการทำมิด

๑. เหล็กกล้า หรือ Alloy tool steel มีคุณสมบัติคม แกร่ง สำหรับทำมิดทางการเกษตร อาวุธ และมิดที่ต้องการความคมทนทาน
๒. เหล็กกล้าปลอดสนิม หรือเหล็กสแตนเลส

มิดอรัญญิก ผลงานที่สะท้อนภูมิปัญญาการทำมิดอัน เก่าแก่ของกลุ่มแม่น้ำป่าสัก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา “มิดอรัญญิก” มีจุดเด่นที่แตกต่างจากมิดทั่วไป คือ เป็นมิดที่มีคุณสมบัติที่ทั้ง แข็งแกร่ง คม และเนื้อเหนียวไม่บิ่นหัก สามารถฟันเหล็กให้ขาดได้ภายในดาบเดียว อายุการใช้งาน ยาวนาน ด้วยภูมิปัญญาที่คิดค้นสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นด้วย การตีเหล็กขึ้นรูปมิดด้วยมือ มิดอรัญญิกมีเอกลักษณ์พิเศษตรง ที่มีการตอกสลักลวดลายลงบนตัวมิด ด้วยลวดลายที่อ่อนช้อย อย่างลายไทยที่ โดดเด่นไม่เหมือนใคร ที่สำคัญทุกเล่มต้องมี ตราสัญลักษณ์ “อรัญญิก” ประทับลงไปบนตัวมิด

ข้อมูลอ้างอิง

หนังสือ ประเพณีท้องถิ่นภาคใต้ โดย รองศาสตราจารย์สมปราชญ์ อัมมะพันธ์ุ

http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=5383&filename=i

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม บทความวัฒนธรรมประเพณี ที่มาของประเพณีการฝังลูกนิมิตในสมัยพุทธกาล

www.sacit.or.th/uploads/items/attachments/a25067c6d17ee06552ad5e147ae25c49/_7a

[5be0d47d1fe0e754530b003789a07a.pdf](http://www.sacit.or.th/uploads/items/attachments/a25067c6d17ee06552ad5e147ae25c49/_7a5be0d47d1fe0e754530b003789a07a.pdf)